

Riport Píkó Andrásral

G.: Több mint egy év telt el a '88 őszi, viharosan induló, majd hamar elhaló egyetemi sztrájkhullám óta. Tavaly ősszel végre lehetőségünk nyílott arra, hogy a vágyainkat szembesítsük a valósággal, a tényeket a minisztériumi mellébeszéléssel. A szembesítésnek csak a kezdetéig jutottunk el. Jóval kevesebbet értünk el, mint amennyit elérhettünk volna. Most újra elhallgatások a felszín alatti kapcsolatok, intrikák határozzák meg az egyetem légkörét.

Arra lennének kíváncsiak, hogyan látod most, hónapok elteltével azt a megmozdulást, amelynek irányítója voltál. Miért éppen Szeged és miért pont a Bölcsészkaron robbant ki a sztrájk?

Píkó András: Ez egy nagyon konzervatív egyetem, amelynek vannak előnyei és hátrányai. Jó oldala az, hogy a diákok és tanárok közötti viszony jóval melegebb, mint például Pesten. Az oktatási rendszer viszont németes, konzervatív jellegű. A hivatalos egyetem mellett kialakult egy "kvázi egyetem", amelyet a diákok által tartott vagy a diákok és lapok által szervezett előadások jelentettek. Voltak tehát az ismeretszerzésnek olyan lehetőségei is, amelyek nem a formális egyetemhez kötődtek. Azok az emberek, akik mozgolódtak, ismereteiket ebből a környezetből szerezték és az igazi egyetemet is ilyenre szeretnék volna változtatni.

A sztrájkot azért mi kezdtük el, mert volt egy hosszú éveken át tartó folyamat, amely belülről bomlasztotta fel ezt a tanulmányi téren konzervatív, ideológiai téren viszont a többinél jóval liberálisabb egyetemet.

G.: A sztrájk kiváltó oka az ötödévesek problémája volt.

P. A.: Igen, de azt tudtuk, hogy ez csak a felszín, s a hiba az oktatási rendszerben. Rossz volt már másodéves korunkban is, csak akkor nem az volt a probléma, hogy mennyit kell hospitálnunk. Ez csak az utolsó csepp volt a pohárban. Átnéztük a tanulmányi rendeket, az óraszámokat, az ösztöndíjrendszert. Táblázatokat készítettünk. Nyilvánvaló volt, hogy hivatalos úton nem érdemes tiltakozni. Ha bejárjuk a különböző lépcsőket, akkor 3 hónap múlva visszajön, hogy 3 év múlva esetleg majd lesz rá lehetőség. Csak egy mód maradt, a kényszerítés. Az Operatív Bizottság soron kívül összehívta a Kari Gyűlést, s az megszavazta a sztrájkot.

G.: Milyenek ítélted meg a közhangulatot az első sztrájk előtt?

F. A.: A sztrájk első napján ugyanazt éreztem, mint amit '85-ben a HKR (Hallgatói Képviseleti Rendszer) próbálkozásai idején. A változás nem volt benne a levegőben. Ez nem azt jelenti, hogy nem volt érdemes megcsinálni. Volt kiváltó oka, voltak következményei, de nem volt mindenki előtt világos az, hogy meg kell tennünk.

G.: Hogyan ítéled meg a tanárok hozzáállását? Véleményünk szerint bár elhangzottak támogató nyilatkozatok a szakszervezet és a párt részéről, a tanári kar igazából nem állt ki mellettünk, hanem megpróbálták kivárni az eseményeket.

F. A.: Úgy gondoltuk, ha igazán sikeresek akarunk lenni, meg kell nyernünk a tanárokat a minisztériummal szemben. A katedra két oldalán állóknak sok esetben nem azonosak az érdekeik. Mi erről taktikai megfontolásból nem beszéltünk, hogy ne riasszuk el őket. Így támogattuk azt a teljesen jogos követelésüket, hogy emelkedjen a fizetésük, ellenben nem harcoltunk következetesen azért, hogy a tanároknak legyen egy ellenőrző mechanizmusuk, amivel mi értékelni tudjuk a munkájukat, s kiküszöbölhetjük az évek óta tartó kontraszelekciót.

Követelésünk az egyetemisták között is csak azért talált egyértelmű elfogadásra, mert a felfokozott hangulatban elsikkadt az, hogy tetszik-e mindenkinek a teljesítményelvűvé váló egyetem, amelyben sokkal keményebben kérnek számon, viszont szabadabb is lesz. Voltak olyanok, kiknek előnyére vált volna az új rendszer, s akadtak diákok és tanárok között egyaránt, akiknek nem volt érdekük a változás. Így a tanárok a bérkövetelésben teljesen mellénk tudtak állni, még az utonómiával sem voltak problémák, a tanszabadsággal viszont igen. Ez egy olyan kérdés, amely keményen sért tanári érdekeket, s bizonyos esetekben a minisztériummal a "fügonosszal" kellett volna összefognunk azért, hogy elérjük a célunkat.

G.: Milyen ellentétekre gondolsz?

F. A.: Ellenkezést váltott ki például az a követelésünk, hogy a vizsgák, s az órák számát szállítsuk le egy jóval alacsonyabb szintre. Az általános gondolkodásmód az volt, hogy minél többet tanítanak és kérnek számon, annál többet fogunk megtudni. Ez nem így. Már az előző diákparlamenten

felvetődött, hogy a rendszer azoknak kedvez, akik jó memóriával rendelkeznek. Szépen teletöltik az agyukat a vizsgára, aztán lehúzzák az egészet mint ahogy a WC-n szokták, mivel kell a hely a többi információnak. A szigorlati rendszer is tarthatatlan. Ez egy olyan dupla vizsga, ahol mindent visszakérdeznek az évszámoktól kezdve. ennek így nincs értelme, mivel egyszer te már levizsgáztál abból az anyagból. A szigorlaton arra kellene fektetni a hangsúlyt, hogy mennyire kreatívan, milyen egyénien tudod feldolgozni az anyagot. Van-e általános képed a korról, mennyire tudod azt elmondani. Mivel értelmiségiek leszünk, vissza kellene már végre adni az írás tekintélyét is.

G.: Beszültünk Tóth Andreával, aki a második sztrájk előtt lépett ki az Operatív Bizottságból. Szerinte nem voltak elég radikálisak, az országos szövetség ügyét erőltették, s nem álltak ki egyértelműen az újabb sztrájk mellett. Amikor az évfolyamgyűlésekben a többség úgy gondolta, hogy ki kell menni az utcára, az Ady téren négy fal között, önmagunknak szerveztünk gyűlést. Allítólag erről egy titkos megállapodás is volt a dékán és köztetek.

P. A.: Andrea és baráti társasága egy eléggé markánsan kivehető csoport volt, akikkel előzőleg jól tudtunk együtt dolgozni. Az ellentétnek nemcsak a radikalitás eltérő foka volt az oka, hanem az irányítás kérdésében felmerülő problémák is. Gyakran tapasztaltuk azt, hogy húzódoznak, nem jönnek el a megbeszélésekre. Mi haragudtunk azért, mert nem voltak használhatóak, ők pedig azért, mert úgy tűnt, mintha kisajátítanánk az irányítást. A kettő egymást feltételezte. Személy szerint nagyon sajnáltam ezt, hogy kiváltak közülünk, az viszont nem tetszett, hogy Andrea ezt pont a második kari gyűlés előtt jelentette be.

G.: Mi igaz a titkos megállapodásból?

P. A.: A második sztrájkot megelőző napokban valóban beszélgettünk a dékánnal. Ezekben a napokban tárgyaltunk a minisztériummal is és azt láttuk, hogy amíg az elzárkózik mindenfajta reformtól, addig az egyetem vezetése végre hajlandó lépni. A dékán megkérdezte mit tervezünk. Elmondtuk, hogy mivel a minisztérium elzárkózik, nő a feszültség a diákok között. A véleménye az volt, hogy nem lenne taktikus, ha kimennénk az utcára. Ezt -- bár nem azért, amiért a dékán -- én is így gondoltam.

Tartottunk a kivonulástól, mivel az akkori politikai légkörben nem lehetett belátni a következményeit. Féltünk attól, ha kivonulunk, az megfordítja a közhangulatot. Megjelent például a Délmagyarországban egy tudósítás a megyei pártértekezletről, ahol az egyik képviselő azt mondta, hogy amíg az egyetemisták sztrájkolnak, addig a munkás fiatalok dolgoznak. Ennek a kijelentésnek nagyobb volt a hatása, mint amelyet megérdemelt. A hangulatra jellemző volt, hogy mindenki erről beszélt.

Azok, akik hivatalos dolgokban kezdenek eljárni, azok szemében, akik ezt nem teszik meg -- ha tetszik, ha nem --, mindenféleképpen besározódnak. Én nem vagyok egy forradalmár típus. Elismerem, sokkal tisztább az, ha nem problémázunk, hanem kimegyünk az utcára, s majd meglátjuk, mi lesz. Előtte viszont elkezdtünk tárgyalni, nem volt ok megszakítani a tárgyalásokat akkor, amikor már a tanárok is léptek felénk, és úgy látszott eredményeket tudunk elérni. Szeptemberben rögtön az egyik legerősebb fegyverhez nyúltunk, a sztrájkhoz. Ezt nem lehet mindennap megismételni, mert elveszti a jelentőségét. Úgy gondoltuk, ha a tárgyalások végképp nem vezetnek eredményre és már valóban nem marad más megoldás, csak akkor fordulunk a radikálisabb eszközökhöz. Ugyanakkor az évfolyamgyűlések tapasztalata nem erősítette meg az Andreáék véleményét. Tévednek, ha úgy gondolják, hogy az egész bölcsészkarai társulat úgy gondolkodott, mint ők. Nem úgy, ahogy ők, és nem is úgy, ahogy mi, hanem bent maradt a kollégiumában, vagy örült, hogy hazamehetett. Igazából egyikünk sem mondhatja, hogy neki volt nagyobb tömegbázisa, hiszen még mi is túl radikálisak voltunk sok embernek, akik magát a sztrájkot kérdőjelezték meg.

G.: Mi valósult meg a követelésekből?

P. A.: Az ötödévesek problémája megoldódott. Oroszt sem kötelező már tanulni. A sztrájk után pénzt kapott az egyetem, amelyből több tanár kimehetett külföldi ösztöndíjra. Igazából a pénzüsszeg sem arra fordítódik, amire kellene.

Ugyanakkor kiderült, hogy a megvalósult kari reformok is alapnélküliek, mivel az általános és középiskolai oktatás ugyanolyan rossz, mint volt.

Tízennyolc éves korig létezik egy szörnyen működő oktatási rendszer, és erre alapozva szeretnénk mi európai szintű egyetemet létrehozni. Ez képtelenség.

Mivel kikerültem az egyetemről, a mostani kísérletekről keveset tudok mondani.

G.: Mi van a sztrájk idején megszervezett érdekvédelmi szövetséggel, az OFÉSZ-szel? Működik-e?

P. A.: A sztrájk után volt egy viharos kecskeméti diákkonferencia, amely teljesen neveltségessé vált. Jellemzésére elég annyi, hogy mire a parlament döntéshozatalhoz érkezett, annyian elmentek, hogy az döntésképtelenné vált.

A küldöttek többségét azok tették ki, akik egy évvel korábban a veszprémi parlamenten kompromisszumot kötöttek a minisztériummal. Ezért szétszedték az OFT koncepcióját, amely életképtelen volt.

Az ott lévő, akkor még KISZ-es különítmény viszont eljátszotta a szavazógép szerepét, megszavazta a programot. Tipikus patthelyzet. A végén mindenféle jogászfiókával egy döntésképtelen parlament hozott egy olyan határozatot, amelyből aztán semmit sem tudtak megcsinálni. Az OFÉSZ a legutóbbi információim szerint még működik, és főleg pesti egyetemekre korlátozódik.

G.: Hogyan gondolsz vissza a kudarcba fulladt november végi második sztrájkra?

P. A.: A második sztrájk életem egyik legrosszabb élménye volt. Alig lézengtek az egyetemen. Azt a tanulságot mindenféleképpen le kell vonni az eseményekből, hogy sokkal egyszerűbben lehetett volna mindent megcsinálni, ha van egy ténylegesen működő helyi önkormányzat, s az hirdeti ki a sztrájkot. Úgy talán lettek volna olyan csatornák, amelyeken keresztül ellenőrizni lehet az irányítókat. Ennyire nyilvánosak még sosem voltunk, bár sok embernek még így sem volt világos mire gondolunk. Nem volt lapunk, az információkat megpróbáltuk az évfolyamgyűléseken keresztül eljuttatni a többiekhez. Ez egy lehetetlen helyzet, hogyha valamilyen fontos dolog történik, gyorsan összehívunk egy gyűlést. Az emberek a negyedikekre már nem jönnek el.